

Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ 12.093.006
для проведення захисту дисертації

доктору економічних наук, доценту
Маріупольського державного університету
Володимиру ПАНЧЕНКУ

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
РЕЗНІКОВОЇ Наталі Володимирівни на дисертацію
КАРПЕНКА Олександра Івановича за темою:
«Забезпечення економічної безпеки національних економік в умовах
глобальної регіоналізації», подану до захисту
в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 12.093.006
Маріупольського державного університету
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Регіоналізація, постаючи однією із складових процесу глобалізації, по суті, віддзеркалює специфічні інтереси більш тісно інтегрованих учасників регіональних об'єднань. Інтеграційна політика держав сприймається як одна із детермінуючих компонент політики просування національних економічних інтересів та забезпечення економічної безпеки національних економік. Криза ринкового фундаменталізму, що супроводжується своєрідним ренесансом держави, розвиток процесів регіоналізації, модифікація існуючих інтеграційних ініціатив як відповідь на виклики зростаючої конкуренції та суперництва на тлі усвідомлення ризиків реалізації дезінтеграційних сценаріїв, особливо активізувались у ХХІ столітті, підкресливши динамічність змін як іманентну рису сучасності. Інтеграційні процеси зразка ХХІ століття демонструють співіснування стратегій не універсальної, а вибіркової, не тотальної, а дозованої інтеграції в економіці під суворим контролем суверенних національних урядів (східноазійська версія) зі стратегією пом'якшення вихідних принципів зближення і збагачення його форм на тлі розбудови наднаціональних інститутів (європейська версія). Ані міжнародна координація, ані міжнародна кооперація не усувають ризиків для економічної безпеки країн-членів інтеграційних угруповань, адже трансформаційні процеси в світовому економічному просторі перейшли в якісно новий вимір, досягнувши такого рівня та глибини зв'язків між

національними економіками, що є всі підстави для того, аби вести мову про глобальну регіоналізацію як пріоритетний феномен, що характеризується власними закономірностями і суперечностями розвитку, тенденціями і механізмами функціонування. В зв'язку з цим, пошук інструментів забезпечення економічної безпеки національних економік в умовах глобальної регіоналізації постає як пріоритетний напрям в міжнародній економічній політиці, що і обумовлює актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження Карпенка Олександра Івановича.

Дослідження виконано відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Маріупольського державного університету, зокрема науково-дослідних тем «Теоретико-методологічне забезпечення та розробка інструментарію модернізаційної моделі регіонального розвитку в нових територіально-просторових умовах» (номер державної реєстрації №0118U000551), «Формування економічної безпеки країн Центральної та Східної Європи в міжнародному безпековому середовищі» (номер державної реєстрації №0121U110940).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Зміст дисертаційної роботи дозволяє визначити теоретико-методологічні положення, практичні висновки і рекомендації, які характеризуються науковою новизною, сформульовані автором самостійно і відображають його науковий внесок у поглиблення теоретичних засад, удосконалення методичних положень та розробку науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки національних економік в умовах глобальної регіоналізації.

В основу дослідження покладено наукові праці з проблем розвитку регіональних просторів, формування безпекових комплексів на регіональному рівні, забезпечення економічної безпеки країн тощо. Для вирішення завдань та досягнення мети дослідження автором застосовано науково-методичний апарат та сучасний інструментарій дослідження, а саме: метод діалектичного пізнання, застосований для пізнання сутності безпекової компоненти економічного розвитку, узагальнення – для систематизації теорій та концепцій систем регіональної безпеки; методи аналізу та синтезу – для компаративного аналізу регіональних комплексів безпеки, визначення інституційного забезпечення регіональних систем економічної безпеки, порівняння – для визначення напрямів стратегічного партнерства в рамках європейського безпекового комплексу, статистичного та компаративного аналізу – для аналізу динамічних змін сучасних глобальних трансформацій, багатокритеріальної оцінки позицій країн ЄС та України; метод експертних оцінок, опитування з використанням анкетування – для оцінки глобальних загроз економічній безпеці України, багатовимірний аналіз та побудови інтегральних показників – для розрахунку інтегральних індексів лідерських позицій країн в глобальному середовищі, оцінки зовнішньоторговельної

складової в системі економічної безпеки тощо.

Логіка дослідження викладена послідовно, отримані наукові результати мають достатній рівень аргументованості. Опрацьовано достатній масив спеціальної літератури, першоджерел за темою дослідження.

Наукова новизна положень і результатів, одержаних особисто здобувачем та поданих на захист

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження проблематики забезпечення економічної безпеки та розробці науково-практичних рекомендацій щодо укріплення безпекових позицій національної економіки в умовах глобальної регіоналізації

Серед основних досягнень дисертаційної роботи Карпенка О.І., що дозволяють підтвердити наукову новизну, на наш погляд, можна виділити наступні:

удосконалення науково-методичного підходу до оцінки економічної безпеки, який включає запропонований автором інтегральний показник лідерських позицій країн в глобальному середовищі, визначення різних фокусів оцінки елементів системи економічної безпеки на відповідних ієрархічних рівнях (глобальному, регіональному та національному);

розвиток науково-теоретичних підходів щодо дослідження економічної безпеки в умовах глобальної регіоналізації шляхом уточнення її сучасної архітектури, формування компаративного профілю інституційної бази безпекових систем у регіонах світу, типологізації міждержавних установ, які формують архітектуру регіональних безпекових комплексів;

удосконалення концептуальних підходів до дослідження систем регіональної безпеки через систематизацію теорій та концепцій за логіко-послідовною еволюцією та виділення моделей регіональної співпраці у сфері безпеки, що визначає подальші наукові розвідки безпекових студій;

подальший розвиток концептуальних засад визначення напрямів глобальних трансформацій із урахуванням критичного впливу російсько-української війни на формування глобальної безпеки та напрямами впливу на безпековий розвиток національних економік;

удосконалення та розвиток методичного інструментарію оцінювання зовнішньоторговельної складової економічної безпеки, а саме, запропоновано інтегральний індекс зовнішньоторговельної складової економічної безпеки, що враховує кількісні виміри рівня зовнішньоторговельної компоненти, застосування якого дозволяє ідентифікувати ризики в системі забезпечення зовнішньоторговельної безпеки, оцінювати її вплив на інші фактори, що визначають стійкість соціально-економічного розвитку країн.

Значимість результатів дослідження для науки і практики,

рекомендації щодо їх використання

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі обґрунтовані, висновки відповідають поставленим завданням. Вони є науковою основою для визначення та розробки напрямів безпекового економічного розвитку на державному, регіональному рівнях та на рівні окремих підприємств та організацій у сучасних умовах глобальної регіоналізації. Рекомендації, пропозиції та одержані автором результати впроваджено: на загальнодержавному рівні: Комітетом Верховної ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (акт від 09.08.2023р.), Бюро економічної безпеки України (акт від 27.07.2023р.); на регіональному рівні: Житомирською обласною державною адміністрацією (довідка від 01.08.2023р. №4191/2-23/44); на рівні підприємств і організацій: ТОВ «АРІТЕЙЛ» (довідка №28-07-01 від 28.07.2023р.), ТОВ «Українська постачальна група» (довідка №УПГ/31/07-23 від 31.04.2023р.), ГО «Національна колегія економічної безпеки та захисту інвестицій» (довідка №27.07.2023 №1505), у навчальному процесі Маріупольського державного університету (акт впровадження №01-32/392 від 26/07/2023р.).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що

Рекомендації, пропозиції та одержані результати впроваджено в практичну діяльність: *на національному рівні* (Бюро економічної безпеки України (акт від 27.07.2023р.)); *на регіональному рівні* (Чернівецької обласної державної адміністрації (акт від 30.08.2023р. № 01.60/54 - 1983), Чернівецької торгово-промислової палати (довідка №130 від 29.08.2023р.)); *на місцевому рівні* (Чернівецької міської ради (довідка від 29.08.2023р. № 01/02-05/2052)); *на рівні підприємств* (ТОВ «УПГ-ІНВЕСТ» (довідка №339/2 від 30.08.2023р.)).

Матеріали дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Маріупольського державного університету при розробці навчально-методичного забезпечення з дисциплін «Міжнародна економічна безпека», «Глобалізація і регіональний економічний розвиток» (довідка №01-32/391 від 26.07.2023р.).

Особистий внесок здобувача

Основні положення дисертаційної роботи, висновки та практичні рекомендації оприлюднені автором і пройшли відповідну апробацію на науково-практичних конференціях. Результати дослідження опубліковано в 23 наукових працях загальним обсягом 9,8 друк. арк. (особисто автора – 7,31 друк. арк.), серед яких 1 колективна монографія (у співавторстві), 1 стаття у зарубіжних наукових виданнях, які індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science, 6 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях та 15 публікацій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій та круглого столу.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційної роботи свідчить, що загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї дисертації. Анотація роботи дає повну уяву про виконану роботу.

Дисертаційна робота перевірена на унікальність тексту за допомогою он-лайн сервісу пошуку плагіату «Unicheck», порушень академічної доброчесності не виявлено.

Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем містять елементи наукової новизни, рівень яких визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід зазначити, що мають місце деякі зауваження і побажання, а окремі висновки автора є дискусійними і потребують подальшого обґрунтування.

1. Обґрунтовуючи структурні компоненти економічної безпеки як різномірневої інтегрованої системи (п.1.2.) автор визначає, що економічна безпека як складна система характеризується наявністю відповідних взаємообумовлених зв'язків між різними складовими безпеки (с.45). Із урахуванням посилення цифрового техноглобалізму вважаємо, що цифрова сфера також має обов'язково бути врахованою. Відповідно, структура запропонованого інтегрального індексу лідерських позицій країн в глобальному середовищі (таблиця 1.6, с.65) мала б охоплювати й цифрову складову.

2. Трансформації національних інтересів у глобальні мають сприяти міжнародні та регіональні інститути, функціонал яких спрямований на вирішення глобальних проблем. Залучення всіх зацікавлених сторін, що представляють регіональні безпекові комплекси, до сталого діалогу, є цілком логічним. Відповідно, в контексті проведеного автором дослідження безпекових комплексів, що функціонують у регіонах світу (п.2.2.), окрім виділення тенденцій та закономірностей їх формування та забезпечення, варто було б визначити відповідні виміри їх взаємодії (від солідарності до зони конфліктів).

3. Залучення України до європейського безпекового комплексу передбачає участь країни у відповідних регіональних форматах та ініціативах. Автор визначає такі регіональні альянси (с.202), однак обмежується тільки їх переліком, не додаючи відповідної аналітичної оцінки перспектив співробітництва у контексті безпекового розвитку, враховуючи певну «неоднотайність» у прийнятті відповідних рішень з боку країн ЄС по відношенню до України.

4. Автор обґрунтовує стратегічні пріоритети безпекового розвитку України в структурі європейського регіонального безпекового комплексу (п.3.3.). Однак стратегічні пріоритети безпекового розвитку України потребують відповідного оновлення формату відносин не тільки із ЄС, а й

із іншими важливими партнерами (США, Канадою, Великобританією, Японією, АСЕАН, тощо).

5. Із прийняттям Стратегії безпекового союзу ЄС на період до 2025рр. в європейському регіоні одним із пріоритетів на рівні всього інтеграційного об'єднання визначена європейська безпекова екосистема, за формування та забезпечення якої несуть спільну відповідальність уряди, правоохоронні органи, громадські організації, пересічні громадяни. У дослідженні увага автора приділена більшою мірою напрямам та пріоритетним діям, перш за все, на міжурядовому рівні (п.3.3.), а участь інших секторів представлена достатньо фрагментарно.

Зазначені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної позитивної оцінки виконаного дослідження і не зменшують наукового внеску та практичної цінності виконаної роботи.

Загальний висновок

Проведене вивчення та всебічний аналіз дисертаційної роботи Карпенка О.І. дозволяє зробити висновок, що за своїм змістом, теоретичним рівнем і практичною значимістю вона є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання – поглиблення теоретичних засад, удосконалення методичних положень та розробка науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки національних економік в умовах глобальної регіоналізації, що дозволило зробити такі висновки – дисертаційна робота на тему «Забезпечення економічної безпеки національних економік в умовах глобальної регіоналізації» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022р., а її автор, Карпенко Олександр Іванович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Резнікова

Наталія

Володимирів

на

Подписано
цифровой подписью:

Резнікова Наталія

Володимирівна

Дата: 2023.11.10

21:02:13 +02'00'

Наталія РЕЗНІКОВА

